

Kirkestævne

Af Harald Nielsen

Fra ældgammel tid var det forordnet, at præsten skulle give oplysning til befolkningen fra prædikestolen om visse ting, der vedrørte sognet (tillysning fra prædikestolen).

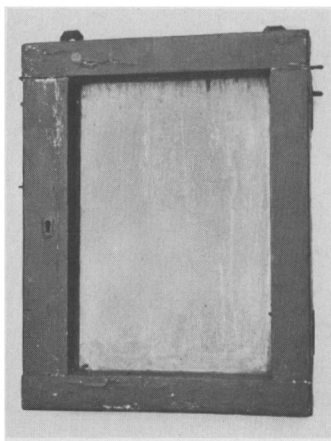
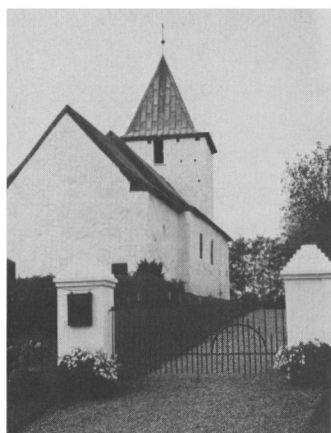
Den 8. oktober 1824 kommer der en forordning fra Kanceliet, der siger: »Præsterne maa ej lyse paa Prædikestolen for noget som ikke billigen dertil henhører, og som den Christen Kirkes Bøn ikke udkræver, men kand paa Landsbyerne skikkeligen efter Kirketjenesten paa Kirkegaardene forrettes«.

Endvidere siger forordningen: »Da vi have fundet, at den hidtil brugelige Oplæsning af Anordninger og Tillysninger om verdslige Gjenstande fra Prædikestolen maa have en forstyrrende Indflydelse paa den andagtsfulde Stemning, som den offentlige Gudstjeneste gaaer ud paa at opvække, saa have vi anseet det fornødent at gjøre Forandring i de udi foranførte Henseende hidtil gjældende Lovbestemmelser. Thi byde og befale vi . . . at samme for Fremtiden skal aldeles bortfalde . . .« Og så meddeles det, at bekendtgørelserne efter gudstjenesten skal oplæses på kirkegården af kirkesangeren uden betaling.

Kirkegårdene kunne også benyttes af sognefogederne til oplæsning af kundgørelser. Disse bekendtgørelser af kirkesangere og sognefogder gik hånd i hånd. De mest verdslige sager tilkom det Øvrigheds personer at oplæse (sognefogden). Han tilkom betaling herfor.

Det kunne undertiden føre til sammenstød mellem sognefoged og kirkesanger og myndighederne.

Fra Slesvig berettes om, at en skolelærer havde besværet sig over, at sogneforstanderskabet havde nægtet ham betaling for ved kirkestævne at have oplæst tre bekendtgørelser angående bortaccordering af noget mur- og tømmerarbejde ved en skole samt om bortsalg underhånden af noget tag fra samme skole. Indenrigsministeriet svarede, at når sogneforstanderskabet havde valgt at lade de nævnte bekendtgørelser ske ved skole-

læreren i stedet for ved sognefogeden, måtte det iflg. Kanceliets skrivelse af 30 maj 1826 være forpligtet til at yde ham de i bekendtgørelsen af 22. maj 1824, § 47 fastsatte betalinger.

Der har været sognefogedprotester mod, at kirkebylærerne tog sig betalt ved at gå sognefogederne i bedene. Her i Starup sogn blev bekendtgørelserne samtidig med oplæsning af sognefoged eller kirkesanger opslået i en kasse, der var ophængt ved indgangen til kirkegården (fig. 1). Disse bekendtgørelser var mangfoldige (om årensning, bortløbne kreaturer m.m.) foruden mere officielle ting.

Ved århundredskiftet var der en sognefoged her i Starup (Vester Starup sogn), der tilråbte kirkegængerne, når de kom ud fra kirken:

«Hov! Tøv lidt, a hår noved a ska sej!»

Så kom der meddelelser om bortløbne kreaturer, årensning, vandsyn, skatter etc.

I nabosognet Fåborg læste sognefogeden alle kommunale meddelelser op og sluttede med at sige: »På sognerådets vegne« (og så formandens navn).

I ældre tid var det en regel, at der var en person i kirke fra hvert hjem, men var der ingen i kirke fra et bestemt hjem, var

det naboens pligt at lade meddelelsen gå videre: »Dæ bløv lyve æ kjerck te æ bæk ska synes den 10. september«.

Da jeg i 1929 kom hertil, fandtes kirkestævnekassen stadig, og sognefogeden læste bekendtgørelser op. Det var tilsyneladende blevet hans opgave alene.

Ved præsteskiftet i 1936 er kassen blevet inddraget. Denne ejendommelige kasse (fig. 2) har siden da ligget på et loft nær den gamle skole.

Den er lavet af en husflidsmand og er 47 cm lang og 36 cm bred (se billedet).

Der levede ved århundredskiftet en meget agtet og æret mand her i sognet. Han hed Peder Kristian Hansen. Han var karetmager og gårdmand og levede 1830-1921. Alt tyder på, at det er ham, der har lavet kassen.

- Jeg har forespurgt på Landsarkivet i Viborg, om disse bestemmelser fra 1824 stadig er gældende vedrørende kirkestævner. Der siger man, at både Karnovs Lovsamling fra 1961 og Aug. Rossens kirkeret fra 1960 behandler kirkestævner som en i hvert fald endnu eksisterende institution.

Kirkerettens seneste udgave fra 1976 synes ikke at behandle problemet, så det er altså ikke så ligetil at fastslå, hvornår kirkestævnet er ophørt at være til.

Kirkesangeren havde pligt til at lyse til kirkestævne, men sognefogden havde pligt til at offentliggøre, hvad offentlig myndighed pålagde ham. Det må være bortfaldet ved kommunalreformen, der afskaffede sognefogderne.

Kirkesangerens funktion på kirkestævne omtales imidlertid endnu i forbindelse med kommentarer fra 1972 til Valgmenighedsloven af 15. maj 1963.

At holde kirkestævne synes altså stadig at være en lovlig indretning.

Niels Harald Nielsen, 3.10.1902. Pens. amtsskolekonsulent, forhen førstelærer i Starup. Hovborgvej 3, Tofterup, 7200 Grindsted. Har skrevet: Fra den kommunale skolevæsen i Ribe amt 1870-1970. 1974. Desuden adskillige artikler i bøger, blade og tidsskrifter.